

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ**

**ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ**

**ΥΠΟΘΕΣΗ ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**  
**(ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 58774 / 12)**

**ΑΠΟΦΑΣΗ**

**ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ**

**18 Ιουλίου 2019**

*Η απόφαση αυτή θα καταστεί οριστική, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις  
που καθορίζονται στο άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης  
Ενδέχεται να τύχει βελτιώσεων ως προς την μορφή*

**ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ**

**Στην υπόθεση ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΟΥ κατά της Ελλάδος**

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Πρώτο Τμήμα), συνεδριάζον σε Τμήμα συντιθέμενο από τους δικαστές :

Ksenija Turkovic

*Πρόεδρος,*

Krzysztof Wojtyczek

Λίνο – Αλέξανδρο Σισιλιάνο

Ales Pejchal

Armen Harutyunyan

Pauliine Koskelo

Tim Eicke

*Δικαστές και*

Abel Campos

*Γραμματέα Τμήματος*

Αφού διασκέφτηκε σε συμβούλιο την 25<sup>η</sup> Ιουνίου 2019

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία υιοθετήθηκε κατά την ως άνω ημερομηνία :

**ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ**

1.- Η υπόθεση εισήχθη δυνάμει της (υπ' αριθ. 58774 / 12) προσφυγής, την οποία κατέθεσε κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας η κα Μαρία – Αγγελική ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΟΥ ( «προσφεύγουσα» ), υπήκοος του Κράτους αυτού, η οποία προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου την 6<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου 2012 δυνάμει του άρθρου 34 της Συμβάσεως για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2.- Η προσφεύγουσα εκπροσωπήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου από την κα Μ. ΛΙΑΠΠΑ, Δικηγόρο Αθηνών. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από την πληρεξούσιό της κα Γ. ΠΑΠΑΔΑΚΗ, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3.- Η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1.

4.- Την 25<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου 2017, η προσφυγή κοινοποιήθηκε στην Κυβέρνηση.

## **ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ**

### **Ι.- ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΣ**

5.- Η προσφεύγουσα γεννήθηκε το 1982 και διαμένει στη Ουψάλα (Σουηδία).

6.- Η προσφεύγουσα είναι ιδιοκτήτρια διώροφης κατοικίας στην συνοικία της Αθήνας Κάτω Πατήσια, την οποία απέκτησε από την μητέρα της και την γιαγιά της δυνάμει συμβολαιογραφικής πράξεως το 2009.

7.- Τον Σεπτέμβριο 2000, μία εταιρεία ξεκίνησε την ανοικοδόμηση πολυκατοικίας επί του παραπλεύρου της οικίας της προσφεύγουσας οικοπέδου.

8.- Δύο φορές το 2001, η μητέρα της προσφεύγουσας κάλεσε την Πολεοδομία Αθηνών να ελέγξει ορισμένα στοιχεία της καινούργιας οικοδομής σχετικά με τους αντισεισμικούς κανόνες. Μετά την διενέργεια ελέγχου, και έχοντας διαπιστώσει ορισμένες ελλείψεις, η εν λόγω Υπηρεσία ζήτησε από την Τμήμα Αυθαιρέτων και Επικινδύνων να διατάξει την παύση των εργασιών και την επιβολή κυρώσεων στην εταιρεία.

9.- Την 31<sup>η</sup> Οκτωβρίου 2001, αφού ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας Αττικής αποφάσισε το εργοτάξιο να υπαχθεί στις διατάξεις του διατάγματος της 13<sup>ης</sup> Απριλίου 1929 περί επικινδύνων οικοδομών και έδωσε στην εταιρεία προθεσμία εξήντα ημερών για να εναρμονιστεί η οικοδομή με τους αντισεισμικούς κανόνες. Κατόπιν αιτήσεως της εταιρείας, παρέτεινε την προαναφερόμενη προθεσμία κατά εξήντα επιπλέον ημέρες. Την 24<sup>η</sup> Απριλίου 2002, το Τμήμα Αυθαιρέτων και Επικινδύνων διαπίστωσε ότι η εταιρεία δεν είχε πραγματοποιήσει τις

απαραίτητες εργασίες. Εν τω μεταξύ, οι εργασίες στο εργοτάξιο συνεχίζονταν άνευ διακοπής.

10.- Την 24<sup>η</sup> Μαΐου 2002, το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων επέστησε την προσοχή της Υπηρεσίας της Πολεοδομίας Αθηνών στην ανάγκη διακοπής των εργασιών σε περίπτωση αρνήσεως της εταιρείας να συμμορφωθεί με την απόφαση του Γενικού Γραμματέα.

11.- Την 8<sup>η</sup> Ιουλίου 2002, η Επιτροπή Ενστάσεων του Δήμου Αθηναίων δέχθηκε τις ενστάσεις, τις οποίες διέτύπωσε η κατασκευάστρια εταιρία, και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι είχε εκτελέσει τις απαραίτητες εργασίες και ότι είχε, συνεπώς, συμμορφωθεί με τις απαιτήσεις της αναθεωρημένης οικοδομικής αδείας.

12.- Εκτιμώντας ότι οι εργασίες ενίσχυσης της ασφαλείας δεν είχαν ακόμη πραγματοποιηθεί, την 27<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου 2002 η μητέρα της προσφεύγουσας κάλεσε τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για την εκτέλεση της απόφασης της 31<sup>ης</sup> Οκτωβρίου 2001, ήτοι την υποχρεωτική εκκένωση των διαμερισμάτων της πολυκατοικίας και την άμεση κατεδάφιση των επικίνδυνων τμημάτων του κτιρίου.

13.- Την 1<sup>η</sup> Οκτωβρίου 2002, η μητέρα της προσφεύγουσας κατέθεσε στο Διοικητικό Εφετείο Αθηνών αίτηση ακύρωσης της προαναφερθείσης απόφασης της 8<sup>ης</sup> Ιουλίου 2002, με την οποία η Επιτροπή Ενστάσεων του Δήμου Αθηναίων δέχθηκε την ένσταση της εταιρείας και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι αυτή είχε πραγματοποιήσει τις απαραίτητες εργασίες. Με απόφαση της 23<sup>ης</sup> Ιουνίου 2004, το Διοικητικό Εφετείο έκανε δεκτή την προσφυγή και ακύρωσε την προαναφερομένη απόφαση. Η απόφαση διευκρίνιζε επίσης ότι η μόνη αρμόδια αρχή για να αποφασίσει εάν οι αντισεισμικοί κανόνες, που περιλαμβάνονται στην αναθεωρημένη οικοδομική άδεια τηρήθηκαν, ήταν η Υπηρεσία της Πολεοδομίας της Περιφέρειας Αττικής και όχι ο Δήμος Αθηναίων.

14.- Σε έγγραφο που εξέδωσε την 24<sup>η</sup> Δεκεμβρίου 2002 η Υπηρεσία της Πολεοδομίας της Περιφέρειας Αττικής διαπίστωσε ότι η απόφαση της 31<sup>ης</sup> Οκτωβρίου 2001 του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής ήταν οριστική, αλλά δεν είχε ακόμη εκτελεστεί, παρά το γεγονός ότι οι χορηγηθείσες προθεσμίες στην κατασκευαστική εταιρεία ιδιοκτήτρια του κτιρίου είχαν εκπνεύσει.

15.- Την 28<sup>η</sup> Ιανουαρίου 2003, η μητέρα της προσφεύγουσας κατέθεσε στο Συμβούλιο της Επικρατείας αίτηση ακύρωσης της σιωπηρής απορρίψεως της από 27 Σεπτεμβρίου 2002 προσφυγής της από τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής.

16.- Ενώπιον του Συμβούλιο της Επικρατείας, ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας Αττικής δήλωσε ότι η εκτέλεση της από 31 Οκτωβρίου 2001 αποφάσεώς του εμπίπτει στην αρμοδιότητα του αστυνομικού τμήματος σε συνεργασία με την Υπηρεσία της Πολεοδομίας.

17.- Την 21<sup>η</sup> Ιουλίου 2010, η προσφεύγουσα, η οποία εν τω μεταξύ κατέστη ιδιοκτήτρια της οικίας (βλ. προαναφερόμενη παράγραφο 6) υποκατέστησε την μητέρα της στην διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

18.- Δυνάμει της υπ' αριθ. 899 / 2012 αποφάσεως της 7<sup>ης</sup> Μαρτίου 2012, το Συμβούλιο της Επικρατείας απέρριψε την αίτηση ακυρώσεως ως απαράδεκτη. Σημείωσε ότι στην από 24 Δεκεμβρίου 2002 έκθεσή της, η Περιφέρεια Αττικής διευκρίνιζε ότι η από 31 Οκτωβρίου 2001 απόφαση του Γενικού Γραμματέα της ήταν οριστική και εξακολουθούσε να ισχύει αλλά δεν είχε εκτελεσθεί, παρά το γεγονός ότι οι προθεσμίες που χορηγήθηκαν στους ιδιοκτήτες του υπό ανέγερση κτιρίου είχαν εκπνεύσει. Σημείωσε ότι η διοίκηση είχε θέσει το θέμα της επικινδυνότητας του κτιρίου υπό κατασκευή και είχε προτείνει μέτρα για την εξάλειψη του κινδύνου εκδίδοντας εκτελεστή διοικητική πράξη.

19.- Εντούτοις, θεωρεί ότι η παράλειψη της διοικήσεως να προβεί στην κατεδάφιση των επικίνδυνων τμημάτων του κτιρίου

συνιστούσε παράλειψη λήψεως συγκεκριμένων μέτρων για την εκτέλεση της από 31 Οκτωβρίου 2001 αποφάσεως του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής και, ως εκ τούτου, η παράλειψη αυτή δεν υπόκειται σε προσφυγή ακυρώσεως.

20.- Ένας από τους συμβούλους της συνθέσεως του Συμβουλίου της Επικρατείας εξέφρασε ξεχωριστή γνώμη. Σύμφωνα με αυτόν, η διοίκηση παρέλειψε να εκδώσει εκτελεστή διοικητική πράξη, η οποία, αφ' ενός, θα διαπίστωνε την άρνηση της εταιρείας να συμμορφωθεί με την απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής, η οποία διατάσσει εργασίες ενίσχυσης της ασφαλείας. και, εφ' ετέρου, θα διέτασσε την εκκένωση του κτιρίου ή / και την κατεδάφιση των επικίνδυνων τμημάτων αυτού.

## **II.- ΟΙΚΕΙΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ**

21.- Το άρθρο 425 του Κώδικα Πολεοδομικής Νομοθεσίας ορίζει ότι η αρμόδια για τον έλεγχο του κινδύνου πολεοδομική υπηρεσία, ύστερα από καταγγελία ή αίτηση ή ειδοποίηση της αστυνομίας ή και αυτεπάγγελτα, προβαίνει σε αυτοψία για την εξακρίβωση του κινδύνου και συντάσσει σχετική έκθεση. Η έκθεση πρέπει να περιγράφει λεπτομερώς το επιθεωρούμενο κτίριο και να προσδιορίζει τον τύπο και την έκταση του κινδύνου, καθώς και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την εξάλειψη του κινδύνου. Η έκθεση πρέπει, επίσης, να αναφέρει εάν είναι απαραίτητο ή μη να εκκενωθούν τα διαμερίσματα για την εφαρμογή των συνιστώμενων μέτρων, να καθοριστεί η περίοδος εντός της οποίας πρέπει να εφαρμοστούν τα μέτρα αυτά και να αποφασιστεί η σκοπιμότητα της κατεδάφισης ορισμένων μερών, όταν η αποκατάσταση δεν είναι δυνατή. Για την εξάλειψη του κινδύνου, είναι προτιμότερο να προταθούν ήπια μέτρα, όπως επισκευές, ενισχύσεις, προσθήκες κ.λπ. και να διαταχθεί η κατεδάφιση μόνο ως έσχατη λύση. Ο ιδιοκτήτης έχει την υποχρέωση να εφαρμόσει τα προτεινόμενα μέτρα στην έκθεση ελέγχου εγκαίρως και εντός της δοθείσης προθεσμίας.

22.- Το άρθρο 425 § 4 του ιδίου Κώδικα προβλέπει ότι εάν δεν πραγματοποιήσει ο ιδιοκτήτης εμπρόθεσμα την εφαρμογή των υποδεικνυομένων από την έκθεση μέτρων, τότε η Πολεοδομική Υπηρεσία προβαίνει στην άρση του κινδύνου : με την αναγκαστική εκκένωση και αχρησία των επικινδύνων διαμερισμάτων μέχρι την οριστική άρση του κινδύνου από τον ιδιοκτήτη. Εάν η αχρησία δεν κρίνεται επαρκής για την αποσόβηση του κινδύνου, η Πολεοδομική Υπηρεσία προβαίνει στην κατεδάφιση των επικινδύνων μερών της κατασκευής.

23.- Το άρθρο 426 του ιδίου Κώδικα προβλέπει την σύνταξη αναθεωρημένης έκθεσης ελέγχου από την Πολεοδομική Υπηρεσία, σε περίπτωση που υποβλήθηκαν ενστάσεις κατά της αρχικής έκθεσης ελέγχου.

24.- Με την υπ' αριθ. 899 / 2012 απόφαση του, το Συμβούλιο της Επικρατείας υπογράμμισε ότι από τις σχετικές διατάξεις του Κώδικα Πολεοδομικής Νομοθεσίας προκύπτει ότι, όταν δεν τηρούνται τα αντισεισμικά μέτρα κατά την οικοδόμηση κτιρίου και αυτό θέτει σε κίνδυνο γειτονικό κτίριο, η Πολεοδομική Υπηρεσία συντάσσει έκθεση στην οποία αναφέρει τον τύπο του κινδύνου καθώς και τα κατάλληλα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την εξάλειψη του κινδύνου και τα οποία δεν μπορούν να είναι άλλα από την κατεδάφιση του επικίνδυνου τμήματος του κτιρίου. Εάν ο ιδιοκτήτης του τελευταίου δεν εκτελέσει εγκαίρως τις εργασίες που προσδιορίζονται στην έκθεση, η Πολεοδομική Υπηρεσία προβαίνει στην « εξάλειψη του κινδύνου » χωρίς πρόσθετες διατυπώσεις. Κατά την σύνταξη της έκθεσής της, η διοίκηση ρυθμίζει, τότε, - μέσω εκτελεστής διοικητικής πράξης - το ζήτημα της επικινδυνότητας του εργοταξίου και των μέτρων που πρέπει να ληφθούν για την εξάλειψη του κινδύνου.

25.- Το Συμβούλιο της Επικρατείας κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η μη κατεδάφιση του επικίνδυνου μέρους του κτιρίου από την πολεοδομική υπηρεσία, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του ιδιοκτήτη του κτιρίου εντός της δοθείσης προθεσμίας από την

προαναφερομένη έκθεση για την εκτέλεση των εργασιών, ανάγεται στο στάδιο εκτέλεσης εκτελεστής διοικητικής πράξης και δεν συνιστά παράλειψη οφειλόμενης ενέργειας, υποκείμενη σε αίτηση ακυρώσεως. Το ζήτημα της ευθύνης του Κράτους για την αποκατάσταση οιασδήποτε ζημίας προερχομένης από την παράλειψη αυτή είναι ξεχωριστό ζήτημα.

26. Τα άρθρα 105 και 106 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα έχουν ως εξής :

#### Άρθρο 105

*« Για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που τους έχει ανατεθεί, το δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση, εκτός αν η πράξη ή η παράλειψη έγινε κατά παράβαση διάταξης που υπάρχει για χάρη του γενικού συμφέροντος. Μαζί με το δημόσιο ευθύνεται εις ολόκληρον και το υπαίτιο πρόσωπο, με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων για την ευθύνη των υπουργών ».*

#### Άρθρο 106

*« Οι διατάξεις των δύο προηγούμενων άρθρων εφαρμόζονται και για την ευθύνη των δήμων, των κοινοτήτων ή των άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου από πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων που βρίσκονται στην υπηρεσία τους ».*

### ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

#### I.- ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΑΦΕΡΘΕΙΣΑ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΥΠ' ΑΡΙΘΜΟΝ 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

27.- Η προσφεύγουσα παραπονείται ότι η παράλειψη της Πολεοδομικής Υπηρεσίας για την εφαρμογή των δικών της αποφάσεων για την συμμόρφωση με τους αντισεισμικούς κανόνες του υπό ανέγερση κτιρίου ή, ελλείψει αυτής, την κατεδάφιση των επικίνδυνων μερών του κτιρίου, η κατάρρευση του οποίου σε περίπτωση σεισμού υπήρχε κίνδυνος να οδηγήσει στην καταστροφή της οικίας της, αγνόησε το

δικαίωμά της για σεβασμό της περιουσίας της. Ισχυρίζεται παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1, το οποίο έχει ως εξής :

*« Οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει δικαίωμα σεβασμού της περιουσίας του. (...) »*

#### **A.- Επί του παραδεκτού**

##### **1.- Μη τήρηση της προθεσμίας των έξι μηνών**

28.- Κατ' αρχήν η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει την προσφυγή για την μη τήρηση της προθεσμίας των έξι μηνών. Υπογραμμίζει ότι η προσφυγή δεν έπρεπε να υποβληθεί εντός προθεσμίας έξι μηνών από την υπ' αριθ. 899 / 2012 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, δεδομένου ότι η αίτηση ακυρώσεως κατά της παραλείψεως εκτέλεσης της αποφάσεως του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής ήταν απαράδεκτη και ως εκ τούτου καταδικασμένη σε αποτυχία. Πράγματι, η προσφυγή έπρεπε να κατατεθεί εντός προθεσμίας έξι μηνών από την υπ' αριθ. 1450 / 2004 απόφαση της 23<sup>ης</sup> Ιουνίου 2004, η οποία ακύρωσε την απόφαση της Επιτροπής Ενστάσεων του Δήμου Αθηναίων, η οποία κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η εταιρεία είχε συμμορφωθεί με τις απαιτήσεις της αναθεωρημένης άδειας. Είναι εκείνη την στιγμή που δύναται να θεωρηθεί ότι η διοίκηση παρέλειψε να εφαρμόσει την απόφαση κατεδάφισης και να λάβει τα κατάλληλα μέτρα.

29.- Η προσφεύγουσα απαντά ότι προσέφυγε στην ανώτατη δικαστική αρχή της χώρας, όπως απαιτείται από το άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης. Το γεγονός ότι η τελευταία το απέρριψε δεν σημαίνει ότι η αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν ήταν η κατάλληλη διαδικασία για την ολοκλήρωση. Εάν δεν το είχε πράξει, η Κυβέρνηση θα την είχε κατηγορήσει ότι δεν είχε εξαντλήσει τα εγχώρια ένδικα μέσα. Τέλος, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η παραβίαση του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1, την οποία ισχυρίζεται, συνιστά συνεχή κατάσταση, διότι ακόμη και σήμερα το Κράτος δεν προέβη στις πράξεις,

που θα επέτρεπαν την εξάλειψη του κινδύνου για την ιδιοκτησία της και δεν υπάρχει άλλο ένδικο μέτρο από την άποψη αυτή.

30.- Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, κατά γενικό κανόνα, η προθεσμία των έξι μηνών ξεκινά από την ημερομηνία έκδοσης της οριστικής αποφάσεως στο πλαίσιο της διαδικασίας εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων. Εντούτοις, όταν είναι σαφές εκ προοιμίου ότι ο προσφεύγων ουδέν ένδικο μέσο διαθέτει, η προθεσμία των έξι μηνών αρχίζει να ισχύει από την ημερομηνία των καταγγελλόμενων πράξεων ή μέτρων ή την ημερομηνία κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος λαμβάνει γνώση αυτών ή αισθάνεται τις συνέπειες ή τη ζημία. Επί πλέον, το άρθρο 35 § 1 δεν μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο που να υποχρεώνει τον προσφεύγοντα να άγει την αιτίασή του ενώπιον του Δικαστηρίου προτού η κατάσταση Η σχετική με το διακύβευμα αποτελέσει αντικείμενο οριστικής αποφάσεως σε εθνικό επίπεδο. Επομένως, όταν ο προσφεύγων χρησιμοποιεί μέσο φαινομενικώς διαθέσιμο και δεν συνειδητοποιεί ότι λόγω της ύπαρξης περιστατικών καθίσταται αναποτελεσματικό, τότε δύναται να θεωρηθεί σκόπιμο ως αφετηρία για την προθεσμία των έξι μηνών να ληφθεί υπ' όψιν η ημερομηνία κατά την οποία η προσφεύγουσα είχε ή θα έπρεπε να λάβει γνώση για πρώτη φορά της κατάστασης αυτής (*Varnava και άλλοι κατά Τουρκίας* [GC], υπ' αριθ. 16064 / 90 και επόμενα, § 157, ΕΔΔΑ 2009)).

31.- Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η προσφεύγουσα προσέφυγε στο Δικαστήριο την 6<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου 2012, ήτοι εντός της προθεσμίας των έξι μηνών από την υπ' αριθ. 899 / 2012 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας. Η προσφυγή αυτής στο Συμβούλιο της Επικρατείας αιτείτο την ακύρωση της σιωπηρής άρνησης του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής να δώσει συνέχει στην αίτησή της με την οποία τον καλούσε να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για την εφαρμογή της από 31 Οκτωβρίου 2001 αποφάσεώς του, που διατάσσει την κατεδάφιση των επικίνδυνων τμημάτων του κτιρίου δίπλα στο δικό της.

32.- Το Δικαστήριο δεν συμμερίζεται το επιχείρημα της Κυβέρνησης ότι η προθεσμία των έξι μηνών έπρεπε να αρχίσει από την από 23 Ιουνίου 2004, όταν εξεδόθη η απόφαση του Διοικητικού Εφετείου. Σημειώνει ότι με την απόφαση αυτή, το Διοικητικό Εφετείο δικαίωσε την μητέρα της προσφεύγουσας, η οποία άσκησε προσφυγή με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής Ενστάσεων του Δήμου Αθηναίων, η οποία εκτίμησε ότι είχαν εκτελεστεί οι απαραίτητες εργασίες συμμόρφωσης. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η προσφεύγουσα δεν είχε κανένα λόγο να προσφύγει την στιγμή εκείνη στο Δικαστήριο, διότι η απόφαση του Διοικητικού Εφετείου της είχε δημιουργήσει αναμφίβολα την ελπίδα ότι η κατεδάφιση, η οποία είχε αποφασισθεί από τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής τελικά θα πραγματοποιηθεί.

33.- Το Δικαστήριο απορρίπτει την προκαταρκτική ένσταση επί του σημείου αυτού.

## ***2.- Μη εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων***

34.- Δεύτερον, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η προσφεύγουσα δεν είχε εξαντλήσει τα ένδικα μέσα, διότι δεν χρησιμοποίησε την αγωγή αποζημιώσεως, η οποία προβλέπεται από το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα, η οποία εφαρμόζεται σε περίπτωση παράνομης παράλειψης για την κατεδάφιση επικίνδυνης κατασκευής. Επιπλέον, στην απόφαση υπ' αριθ. 899 / 2012 απόφασή του, το Συμβούλιο της Επικρατείας αναφέρθηκε επίσης στη δυνατότητα που προσφέρεται στην προσφεύγουσα να ασκήσει τέτοια αγωγή. Τέλος, η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι στην αίτησή της, η προσφεύγουσα είχε δηλώσει η ίδια ότι προσφεύγοντας στο Δικαστήριο, επεδίωκε να αποζημιωθεί για την ζημία, την οποία υπέστη

35.- Η προσφεύγουσα απαντά ότι η αγωγή αποζημιώσεως που προβλέπεται στα προαναφερόμενα άρθρα 105 και 106 δεν δύναται να ασκηθεί κατά τον ίδιο χρόνο με την αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του

Συμβουλίου της Επικρατείας, προκειμένου να υποχρεωθεί το Κράτος να λάβει τα κατάλληλα μέτρα.

36.- Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι εναπόκειται στην Κυβέρνηση που επικαλείται την μη εξάντληση να πείσει το Δικαστήριο ότι η προσφυγή ήταν αποτελεσματική και διαθέσιμη τόσο στην θεωρία όσο και στην πράξη κατά την εποχή των γεγονότων, δηλαδή ήταν προσβάσιμη και ικανή να προσφέρει στον προσφεύγοντα αποκατάσταση των αιτημάτων της και ότι παρουσίαζε εύλογες προοπτικές επιτυχίας (*Sejdovic κατά Ιταλίας* [GC], υπ' αριθ. 56581 / 00, § 46, ΕΔΔΑ 2006 - II).

37.- Το Δικαστήριο σημειώνει ότι τα παράπονα της προσφεύγουσας αφορούν την αδράνεια της διοίκησης να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για την κατεδάφιση του επικίνδυνου τμήματος κτιρίου, το οποίο θα απειλούσε την οικία αυτής σε περίπτωση σεισμού. Ως εκ τούτου, θεωρεί εύλογη την επιλογή της προσφεύγουσας να ασκήσει ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων, ήτοι το Διοικητικό Εφετείο και το Συμβούλιο της Επικρατείας, προσφυγές, οι οποίες θα της επέτρεπαν να παραπονεθεί αντιστοίχως για την έκθεση της διοίκησης ότι δηλαδή η ιδιοκτήτρια του επικίνδυνου κτιρίου συμμορφώθηκε με την αναθεωρημένη οικοδομική άδεια και την σιωπηρή απόρριψη του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής για την επιβολή της απόφασης, που διατάσσει την κατεδάφιση του επικίνδυνου τμήματος του κτιρίου.

38.- Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, η ασκηθείσα από την προσφεύγουσα ένδικη προσφυγή πληρούσε, συνεπώς, τους όρους του άρθρου 35 της Συμβάσεως σχετικά με την εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων.

39.- Εντούτοις, το Δικαστήριο θα εξετάσει ακολούθως, βάσει του άρθρου 13, εάν οι μη ασκηθείσες από την ενδιαφερομένη προσφυγές, δύνανται να θεωρηθούν αποτελεσματικές (παράγραφοι 58 - 61 ανωτέρω).

40. Διαπιστώνοντας ότι το εν λόγω παράπονο δεν είναι προδήλως αβάσιμο κατά την έννοια του άρθρου 35 § 3 (α) της Σύμβασης και ότι δεν προσκρούει σε κανένα άλλο λόγο απαραδέκτου, το Δικαστήριο το κρίνει παραδεκτό.

## **B.- Επί της ουσίας**

### **1.- Επιχειρήματα των διαδίκων**

41.- Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι από το 2001 βρίσκεται σε συνεχή κίνδυνο να βλέπει την οικία της να καταστρέφεται σε περίπτωση σεισμού, φαινόμενο που είναι πολύ συνηθισμένο στην Ελλάδα, λόγω της παράλειψης του Κράτους και των οργάνων του να συμμορφώνονται με την εφαρμοστέα νομοθεσία στο θέμα αυτό και του ότι οι αντισεισμικοί κανόνες δεν τηρήθηκαν από τον κατασκευαστή του γειτονικού προς το δικό της κτιρίου. Συνεπώς, υπάρχει άμεση αιτιώδης συνάφεια μεταξύ αυτής της κατάστασης και της περιφρόνησης του δικαιώματός της περί σεβασμού της περιουσίας της. Επικαλούμενη την από 23 Ιουνίου 2004 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου, επισημαίνει ότι η μόνη αρμόδια αρχή που όφειλε να αποφασίσει εάν τηρήθηκαν οι αντισεισμικοί κανόνες, που περιέχονται στην αναθεωρημένη οικοδομική άδεια, ήταν η Υπηρεσία της Πολεοδομίας της Περιφέρειας Αττικής και όχι ο Δήμος Αθηναίων. Υπογραμμίζει, επίσης ότι, σε συνέχεια της από 26 Σεπτεμβρίου 2002 αίτησης της μητέρας της, με την οποία ζήτησε την λήψη άμεσων μέτρων, το Τμήμα της Πολεοδομίας παρέλειψε να εκδώσει νέα εκτελεστή διοικητική πράξη, ώστε να επιβάλει τα μέτρα αυτά στον κατασκευαστή του κτιρίου δίπλα στο δικό της.

42.- 42. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι δεν υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ των μέτρων που αναφέρονται στην απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής για την εξάλειψη του μακροπρόθεσμου κινδύνου του υπό ανέγερση κτιρίου και της πραγματικής απόλαυσης του αγαθού της προσφεύγουσας. Αυτή δεν ισχυρίζεται ότι το σπίτι της υπέστη οιαδήποτε ζημία, από στατική ή

δομική άποψη, και τέτοια ζημιά δεν διαπιστώθηκε κατά την διάρκεια πολλών ελέγχων που έλαβαν χώρα επιτόπου. Επίσης, η διοικητική πράξη δεν εμποδίζει την προσφεύγουσα από τη διάθεση της περιουσίας της, τη χρήση αυτής, την ανακαίνιση αυτής της ή την εκμίσθωση αυτής.

## **2.- Εκτίμηση του Δικαστηρίου**

### **α) Εφαρμοστέος κανόνας**

43.- Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του, το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1, το οποίο ουσιαστικά εγγυάται το δικαίωμα ιδιοκτησίας, περιλαμβάνει τρεις ξεχωριστούς κανόνες : ο πρώτος, ο οποίος εκφράζεται στην πρώτη φράση του πρώτου εδαφίου είναι γενικού χαρακτήρα, διατυπώνει την αρχή του σεβασμού της ιδιοκτησίας· ο δεύτερος, που αναφέρεται στη δεύτερη φράση του ίδιου εδαφίου, αφορά την στέρηση της ιδιοκτησίας και την υποβάλλει σε ορισμένες προϋποθέσεις· όσον αφορά τον τρίτο, που αναφέρεται στο δεύτερο εδάφιο, αναγνωρίζει στα συμβαλλόμενα Κράτη την εξουσία, μεταξύ άλλων, να ρυθμίζουν τη χρήση των αγαθών σύμφωνα με το γενικό συμφέρον. Ο δεύτερος και ο τρίτος κανόνας, που αφορούν συγκεκριμένα παραδείγματα παραβάσεων του δικαιώματος ιδιοκτησίας, πρέπει να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της αρχής που διατυπώνεται στον πρώτο.

44.- Εν προκειμένω, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η παράλειψη των διοικητικών αρχών να συμμορφωθούν με την από 31 Οκτωβρίου 2001 απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής είχε ως συνέπεια την διατήρηση στην υπάρχουσα κατάσταση του παρακείμενου προς το σπίτι της προσφεύγουσας κτιρίου, το οποίο αναγέρθηκε κατά παράβαση των κανόνων αντισεισμικής ασφάλειας. Αυτή η διατήρηση εκθέτει την οικία της προσφεύγουσας σε κίνδυνο σοβαρών ζημιών σε περίπτωση σεισμού και μειώνει περαιτέρω την αξία αυτής. Υπό τις περιστάσεις αυτές, οι αρχές ευθύνονται για παρέμβαση στο δικαίωμα ιδιοκτησίας της προσφεύγουσας (*Φωτοπούλου κατά Ελλάδος*,

υπ' αριθ. 66725 / 01, § 32, 18 Νοεμβρίου 2004). Η εν λόγω παρέμβαση δεν συνιστά απαλλοτρίωση ή ρύθμιση της χρήσης των αγαθών, αλλά εμπίπτει στην έννοια της **πρώτης φράσης** του πρώτου εδαφίου του άρθρου 1.

***β) Παρατήρηση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1***

45.- Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1 απαιτεί, πρωτίστως, να είναι νόμιμη η ανάμειξη της δημόσιας αρχής στην απόλαυση του δικαιώματος σεβασμού της περιουσίας του ατόμου : η δεύτερη φράση του πρώτου εδαφίου του άρθρου αυτού δεν επιτρέπει στέρηση της ιδιοκτησίας παρά μόνο « στις προβλεπόμενες από τον νόμο προϋποθέσεις ». Το δεύτερο εδάφιο αναγνωρίζει στα Κράτη το δικαίωμα να ρυθμίσουν την χρήση των αγαθών επιβάλλοντας « νόμους ». Επί πλέον, η υπεροχή του δικαίου, μία από τις θεμελιώδεις αρχές μιας δημοκρατικής κοινωνίας, είναι εγγενής στο σύνολο των άρθρων της Σύμβασης και συνεπάγεται το καθήκον του κράτους ή μιας δημόσιας αρχής να συμμορφώνεται προς την εις βάρος του εκδοθείσα απόφαση. Προκύπτει ότι η ανάγκη να διαπιστωθεί κατά πόσον διατηρείται σωστή ισορροπία μεταξύ των απαιτήσεων του γενικού συμφέροντος της κοινότητας και των επιταγών της διαφύλαξης των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου μπορεί να γίνει αισθητή μόνο όταν προκύπτει ότι η επίδικη επέμβαση τηρούσε την αρχή της νομιμότητας και δεν ήταν αυθαίρετη (*Ιατρίδης κατά Ελλάδος* [GC], υπ' αριθ. 31107 / 96, § 58, ΕΔΔΑ 1999 – II, *Φωτοπούλου*, προαναφερομένη, §§ 35 – 36, *Paudicio κατά Ιταλίας*, υπ' αριθ. 77606 / 01, §§ 41 – 42, 24 Μαΐου 2007, *Vitiello κατά Ιταλίας*, υπ' αριθ. 6870 / 03, §§ 32 – 33, 17 Ιουλίου 2007).

46.- Το Δικαστήριο σημειώνει ότι, στις παρατηρήσεις της, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η διαδικασία που προβλέπεται από τον Κώδικα Πολεοδομικής Νομοθεσίας δεν τηρήθηκε στην περίπτωση της : κατόπιν αιτήσεως της μητέρας της, η οποία απεστάλη την 27<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου 2002 στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής για

να του ζητήσει να λάβει μέτρα για την εκτέλεση της από 31 Οκτωβρίου 2001 απόφασής του, αυτός δεν έχει εκδώσει νέα εκτελεστή διοικητική πράξη, που να διατάσσει τέτοια μέτρα. Αντιθέτως, σε έγγραφο που εκδόθηκε την 24<sup>η</sup> Δεκεμβρίου 2002, η Υπηρεσία της Πολεοδομίας της Περιφέρειας Αττικής διαπίστωσε ότι η από 31 Οκτωβρίου 2001 απόφαση του Γενικού Γραμματέα της ήταν οριστική, αλλά δεν είχε ακόμη εκτελεστεί, παρά το γεγονός ότι οι χορηγηθείσες προθεσμίες στην κατασκευαστική εταιρεία ιδιοκτήτρια του κτιρίου είχαν εκπνεύσει

47.- Η κριτική της παράλειψης των αρχών να ακολουθήσουν την διαδικασία στο θέμα αυτό, αντικατοπτρίζεται, επίσης, στη χωριστή γνώμη ενός εκ των συμβούλων του Συμβουλίου της Επικρατείας, που εξέτασε την υπόθεση. Σύμφωνα με αυτόν, η διοίκηση είχε παραλείψει να καταρτίσει εκτελεστή διοικητική πράξη, η οποία, αφ' ενός, θα σημείωνε την άρνηση της εταιρείας να συμμορφωθεί με την απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής, η οποία διέτασσε εργασίες ενίσχυσης της ασφαλείας, και, αφ' ετέρου, διέτασσε την εκκένωση του κτιρίου ή / και την κατεδάφιση των επικίνδυνων μερών αυτού.

48.- Εντούτοις, και αντίθετα προς τις προαναφερθείσες υποθέσεις Φωτοπούλου, Paudicio και Vitiello, το Δικαστήριο εκτιμά ότι τα προαναφερθέντα στοιχεία δεν επαρκούν για να το οδηγήσουν να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η παράλειψη της διοικήσεως να προβεί στην κατεδάφιση των επικίνδυνων μερών του επιδίκου κτιρίου δεν διέθετε νομική βάση στο εθνικό δίκαιο. Πράγματι, στην υπ' αριθ. 899 / 2012, απόφασή του, το Συμβούλιο της Επικρατείας δεν απεφάνθη επί της ουσίας της υπόθεσης, αλλά απέρριψε την προσφυγή της προσφεύγουσας ως απαράδεκτη, θεωρώντας ότι η προαναφερθείσα παράλειψη δεν υπόκειτο σε αίτηση ακυρώσεως.

49.- Στη συνέχεια, το Δικαστήριο θα εξετάσει εάν διατηρήθηκε δίκαιη ισορροπία μεταξύ των απαιτήσεων του γενικού

συμφέροντος της κοινότητας και των επιταγών της διαφύλαξης των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου.

50.- Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, την 31<sup>η</sup> Οκτωβρίου 2001, ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας Αττικής αποφάσισε να εντάξει το εργοτάξιο του παρακειμένου προς την οικία της προσφεύγουσας κτιρίου στις διατάξεις του από 13 Απριλίου 1929 διατάγματος περί επικινδύνων οικοδομών και χορήγησε προθεσμία εξήντα ημερών στην κατασκευαστική εταιρεία ιδιοκτήτρια του κτιρίου προκειμένου να εναρμονισθεί το κτίριο με τους αντισεισμικούς κανόνες, προθεσμία, η οποία παρατάθηκε κατά εξήντα επιπλέον ημέρες κατόπιν αιτήματος της εταιρείας. Την 24<sup>η</sup> Απριλίου 2002, το Τμήμα Αυθαιρέτων και Επικινδύνων διαπίστωσε ότι η εταιρεία δεν είχε πραγματοποιήσει τις απαραίτητες εργασίες. Εν τω μεταξύ, οι εργασίες στο εργοτάξιο συνεχίσθηκαν.

51.- Την 24<sup>η</sup> Μαΐου 2002, το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων επέστησε την προσοχή της Πολεοδομικής Υπηρεσίας του Δήμου Αθηναίων στην ανάγκη διακοπής των εργασιών σε περίπτωση άρνηση της εταιρείας να συμμορφωθεί με την απόφαση του Γενικού Γραμματέα. Την 27<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου 2002, η μητέρα της προσφεύγουσας κάλεσε τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για την εκτέλεση της από 31 Οκτωβρίου 2001 απόφασης, ήτοι την υποχρεωτική εκκένωση των διαμερισμάτων του ελαττωματικού κτιρίου και άμεση κατεδάφιση των επικινδύνων τμημάτων αυτού. Την 24<sup>η</sup> Δεκεμβρίου 2002, η Πολεοδομική Υπηρεσία της Περιφέρειας Αττικής αναγνώρισε ότι η από 31 Οκτωβρίου 2001 απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής ήταν οριστική, αλλά δεν είχε ακόμη εκτελεσθεί, παρά το γεγονός ότι οι χορηγηθείσες προθεσμίες στην οικοδομική εταιρεία ιδιοκτήτρια του κτιρίου είχαν εκπνεύσει.

52.- Την 23<sup>η</sup> Ιουνίου 2004, το Διοικητικό Εφετείο ακύρωσε απόφαση του Δήμου Αθηναίων που κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η

κατασκευαστική εταιρεία είχε εκτελέσει τις απαραίτητες εργασίες και συμμορφώθηκε με την αναθεωρημένη οικοδομική άδεια.

53.- Από την πλευρά του, το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε ότι η διοίκηση είχε αναφέρει στην έκθεσή της το πρόβλημα της επικινδυνότητας του υπό ανέγερση κτιρίου και είχε συστήσει μέτρα για την εξάλειψη του κινδύνου με τη θέσπιση εκτελεστής διοικητικής πράξης. Ωστόσο, έκρινε ότι η παράλειψη της διοίκησης να προβεί στην κατεδάφιση των επικίνδυνων τμημάτων του κτιρίου συνιστούσε παράλειψη λήψης συγκεκριμένων μέτρων για την εκτέλεση της από 31 Οκτωβρίου 2001 απόφασης του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής της και, ως εκ τούτου, η παράλειψη αυτή δεν υπόκειται σε αίτηση ακυρώσεως.

54.- Από τη σειρά αυτή των γεγονότων προκύπτει ότι, στην περίπτωση της προσφεύγουσας, η διοίκηση διαπίστωσε την παρανομία, ανέφερε τα μέτρα αποκατάστασης της παρανομίας, διαπίστωσε την μη εφαρμογή των αναφερομένων μέτρων, αλλά ταυτοχρόνως παραδέχθηκε την αδυναμία της να επιβάλει τα μέτρα που προτείνει η ίδια. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας Αττικής επιβεβαίωσε ότι η εκτέλεση της από 31 Οκτωβρίου 2001 απόφασής του εμπίπτει στην αρμοδιότητα του αστυνομικού τμήματος σε συνεργασία με την Πολεοδομική Υπηρεσία. Αυτή η ανικανότητα της διοίκησης επικυρώθηκε, επί πλέον, από την προαναφερθείσα απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία έκρινε ότι η μη εκτέλεση των μέτρων αυτών ξέφυγε του ελέγχου του τελευταίου.

55.- Από τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως προκύπτει ότι η αδυναμία της προσφεύγουσας να εκτελέσει απόφαση της διοικήσεως, η ορθότητα και η εγκυρότητα της οποίας δεν αμφισβητήθηκαν ποτέ, και η οποία είχε σημαντικές επιπτώσεις επί της ιδιοκτησίας διέρρηξε την σωστή ισορροπία μεταξύ των απαιτήσεων του

γενικού συμφέροντος της κοινότητας και των επιταγών της διαφύλαξης των ατομικών δικαιωμάτων.

56.- Ως εκ τούτου, υπάρχει παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1

## **II.- ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΑΦΕΡΘΕΙΣΑ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ**

57.- Η προσφεύγουσα υπενθυμίζει ότι η αγωγή αποζημιώσεως που προβλέπεται στα άρθρα 105 και 106 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα δεν συνιστά αποτελεσματική προσφυγή, διότι δεν επιτρέπει να υποχρεωθεί η διοίκηση να συμμορφωθεί με τις διατάξεις του εφαρμοστέου νόμου εν προκειμένω.

58.- Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η προαναφερθείσα αγωγή αποζημίωσης αποτελεί αποτελεσματική προσφυγή για την προστασία του δικαιώματος ιδιοκτησίας σε περιπτώσεις παράλειψης κατεδάφισης αυθαιρέτων κατασκευών. Αυτό αποδεικνύεται από την υπ' αριθ. 3636/2011 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία διαπίστωσε παράνομη παράλειψη της διοίκησης να προβεί στην κατεδάφιση κτιρίου, και την υπ' αριθ. 1047 / 2014 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου, το οποίο απεφάνθη επί παραπομπής του πρώτου, το οποίο χορήγησε επί της αυτής βάσεως ως ηθική ζημία το ποσό των 30.000 ευρώ. Επιπλέον, η Κυβέρνηση επισημαίνει ότι η ίδια η προσφεύγουσα παραδέχεται ότι με την προσφυγή της ενώπιον του Δικαστηρίου ζητεί αποζημίωση για τη ζημία που υπέστη λόγω της παράνομης παράλειψης της διοίκησης.

59.- Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η απαιτούμενη από το άρθρο 13 προσφυγή πρέπει να είναι « αποτελεσματική » στην πράξη όπως και στην νομοθεσία (βλ. για παράδειγμα *Ilhan κατά Τουρκίας* [GC], υπ' αριθ. 22277 / 93, § 97, ΕΔΔΑ 2000 - VII). Η « αποτελεσματικότητα » « προσφυγής » με την έννοια του άρθρου 13 δεν εξαρτάται από την βεβαιότητα ευνοϊκής για τον προσφεύγοντα έκβασης. Επίσης, η «αρχή»,

την οποία αναφέρει η διάταξη αυτή, δεν είναι απαραίτητα δικαστική αρχή, αλλά οι εξουσίες της και οι εγγυήσεις που προσφέρει λαμβάνονται υπ' όψιν για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της προσφυγής που ασκείται ενώπιόν της (*Δακτυλίδη κατά Ελλάδος*, υπ' αριθ. 52903 / 99, § 47, 27 Μαρτίου 2003).

60.- Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η προσφυγή που επικαλείται η Κυβέρνηση είναι καθαρά αποζημιωτική. Η αγωγή, που προβλέπεται στα προαναφερθέντα άρθρα 105 και 106 επιτρέπει την αξίωση αποζημίωσης σε περίπτωση παράνομων πράξεων ή παραλείψεων της διοίκησης. Ωστόσο, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ανεξαρτήτως των προοπτικών επιτυχίας της εν προκειμένω, η εν λόγω αγωγή δεν επέτρεψε στην προσφεύγουσα να προβάλει αποτελεσματικά το παράπονό της ότι η διοίκηση δεν ενήργησε, ώστε να υποχρεώσει την κατασκευαστική εταιρία να συμμορφωθεί με την από 31 Οκτωβρίου 2001 απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής στις. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο εκτιμά ότι συντρέχει εν προκειμένω παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης.

#### IV.- ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

61.- Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

*«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση ».*

#### A.- ΖΗΜΙΑ

62.- Η προσφεύγουσα διεκδικεί το ποσό των 180.000 ευρώ (EUR) ως υλική ζημία, την οποία θεωρεί ότι υπέστη, λόγω της προσβολής του δικαιώματός της ιδιοκτησίας. Διεκδικεί, επίσης, το ποσό

των 150.000 ευρώ (EUR) για ηθική ζημία λόγω της θλίψης και της οδύνης, που της προκάλεσε η εμμονή των αρχών να μην συμμορφωθούν με την νομοθεσία και τις σχετικές διοικητικές πράξεις.

63.- Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι η προσφεύγουσα ουδεμία υλική βλάβη υπέστη : η εκτίμηση οιασδήποτε ζημίας θα απαιτούσε τον υπολογισμό κινδύνου από μια ασφαλιστική εταιρεία σε περίπτωση σεισμού, ο βαθμός του οποίου θα εξαρτιόταν από την ισχύ του σεισμού. Όσον αφορά την ηθική βλάβη, η Κυβέρνηση εκτιμά ότι το ποσό που ζητείται είναι υπερβολικό και ότι η διαπίστωση της παραβίασεως αποτελεί επαρκή ικανοποίηση.

64.- Το Δικαστήριο επισημαίνει κατ' αρχήν ότι κανένα εθνικό δικαστήριο δεν έκρινε ότι η προσφεύγουσα υπέστη υλική ζημία λόγω της παράλειψης της διοίκησης να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθεί με την απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής. Επιπλέον, ο ισχυρισμός ότι το σπίτι της προσφεύγουσας κινδυνεύει να υποστεί βλάβη λόγω σεισμού βασίζεται σε υποθετικό γεγονός, το οποίο ενδέχεται ουδέποτε να πραγματοποιηθεί. Το Δικαστήριο κρίνει, συνεπώς, ότι δεν είναι αναγκαίο να χορηγηθεί ποσό λόγω υλικής βλάβης.

65.- Από την άλλη πλευρά, το Δικαστήριο δέχεται ότι η προσφεύγουσα πρέπει να έχει υποστεί ηθική βλάβη - ιδίως λόγω της απογοήτευσης, που προκλήθηκε από την άρνηση ή την παράλειψη της διοίκησης να προβεί στην κατεδάφιση του επίδικου τοίχου επί μακρόν και άνευ σοβαρού λόγου, καθώς και λόγω της απουσίας στο εθνικό δίκαιο αποτελεσματικής προσφυγής για την άσκηση των δικαιωμάτων της – που δεν αντισταθμίζουν επαρκώς τα πορίσματα των παραβιάσεων (*Δακτυλίδη κατά Ελλάδος*, προαναφερθείσα, § 58). Αποφασίζοντας κατά δίκαιη κρίση, σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης, το Δικαστήριο επιδίκασε στην προσφεύγουσα για το λόγο αυτό το ποσό των 10.000 ευρώ.

**Β.- ΕΞΟΔΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ**

66.- Η προσφεύγουσα ζητά, επίσης, 9.314 ευρώ για έξοδα και δικαστική δαπάνη ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας και ενώπιον του Δικαστηρίου.

67.- Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι τα έξοδα και δικαστική δαπάνη για την διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν έχουν αιτιώδη συνάφεια με την ισχυριζόμενη παραβίαση. Υπογραμμίζει, επίσης, ότι τα άλλα προσκομιζόμενα από την προσφεύγουσα τιμολόγια και έγγραφα δεν αποδεικνύουν ότι τα αναφερόμενα ποσά κατεβλήθησαν στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας.

68.- Εν προκειμένω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι τα έξοδα και δικαστική δαπάνη που κατεβλήθησαν από την προσφεύγουσα ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας σχετίζονται με την ουσία της αντιδικίας (βλ *mutatis mutandis*, Φωτοπούλου, προαναφερθείσα, § 59). Συνεπώς, η προσφεύγουσα δικαιούται να ζητήσει την επιστροφή των σχετικών με την προσφυγή της ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας εξόδων.

69.- Όσον αφορά τα έξοδα και δικαστική δαπάνη της παρούσης διαδικασίας, το Δικαστήριο σημειώνει ότι δύο εκ των πέντε τιμολογίων μόνο αναφέρουν ότι εκδόθηκαν εν όψει της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου. Το Δικαστήριο επιδικάζει, συνεπώς, στην προσφεύγουσα το ποσό των 2.000 ευρώ για τον λόγο αυτό, ποσό που ανταποκρίνεται στο αιτιολογικό των δύο αυτών τιμολογίων.

70.- Το Δικαστήριο επιδικάζει στην προσφεύγουσα το συνολικό ποσό των 4.515,39 ευρώ για τις διαδικασίες ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Δικαστηρίου.

**Γ.- Τόκοι υπερημερίας**

71.- Το Δικαστήριο κρίνει κατάλληλο να βασίσει τα επιτόκια των τόκων υπερημερίας στο οριακό επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, αυξημένο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

**ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ,  
ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΟΜΟΦΩΝΩΣ**

1. *Κηρύττει* την προσφυγή παραδεκτή
2. *Αποφαίνεται* ότι υπάρχει παραβίαση του άρθρου 1 του υπ' αριθ. 1 Πρωτοκόλλου
3. *Αποφαίνεται* ότι υπάρχει παραβίαση του άρθρου της 13 της Σύμβασης
4. *Αποφαίνεται* :

α. Ότι το Εναγόμενο Κράτος πρέπει να καταβάλλει στην προσφεύγουσα, εντός τριών μηνών, από την ημέρα που η απόφαση καταστεί οριστική, σύμφωνα με το άρθρο 42 § 2 της Σύμβασης, τα ακόλουθα ποσά :

i. 10.000 EUR (δέκα χιλιάδες ευρώ) πλέον οποιουδήποτε ποσού ήθελε οφείλεται ως φόρος, για ηθική ζημία.

ii. 4.515,39 EUR (τέσσερις χιλιάδες πεντακόσια δεκαπέντε ευρώ και τριάντα εννέα λεπτά) πλέον οποιουδήποτε ποσού ήθελε οφείλεται ως φόρος, για έξοδα και δικαστική δαπάνη,

β. Ότι από την λήξη της εν λόγω προθεσμίας και μέχρι την καταβολή, το ποσό αυτό θα αυξηθεί με απλό επιτόκιο ίσο με το οριακό επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, που εφαρμόζεται κατά την περίοδο αυτή, αυξημένο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

5. *Απορρίπτει* την αίτηση δίκαιης ικανοποίησης για το επιπλέον.

Συνετάγη στη γαλλική γλώσσα, κατόπιν κοινοποιήθηκε εγγράφως την 18<sup>η</sup> Ιουλίου 2019 κατ' εφαρμογήν του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του Κανονισμού του Δικαστηρίου.

Abel Campos

Ksenija Turkovic

Αναπληρώτρια Γραμματέας

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου γαλλικού εγγράφου  
Μεταφράστρια Ε. Παπαμαύρου